

Dr. sc. Berislav Bolfek*

Milan Stanić, univ. spec. oec.**

Sanja Knežević, dipl. oec.***

UDK 336.012.23
Pregledni rad

VERTIKALNA I HORIZONTALNA FINANCIJSKA ANALIZA POSLOVANJA TVRTKE

SAŽETAK

Analiza financijskih izvještaja može se opisati kao proces primjene različitih analitičkih sredstava i tehnika pomoću kojih se ti podaci pretvaraju u upotrebljive informacije koje koriste funkcije upravljanja. Financijski menadžment mora prije svega analizirati poslovanja da bi se na temelju onog što je ostvareno u prethodnim razdobljima moglo praviti planove za budućnost.

Ključne riječi: završna bilanca, račun dobitka i gubitka, analiza poslovanja

* Veleučilište u Slavskom Brodu
berislav.bolfek@vusb.hr

** Agencija Stanić, Slavonski Brod
milan.stanic@sb.t-com.hr

*** Veleučilište u Slavskom Brodu
sanja.knezevic@vusb.hr

1. Uvod

Gospodarski subjekti koji danas posluju u cijelom svijetu najčešće su organizirani kao trgovačka društva. Ako je riječ o velikim trgovačkim društvima ona su organizirana kao dioničarska društva. Izdavanjem dionica, prati se poslovanje trgovačkog društva od strane svih onih koji su sudjelovali u investiranju. Investitori će dakle očekivati zaradu kao rezultat svog ulaganja i zato su zainteresirani za poslovanje.

Manja trgovačka društva osniva jedan ili više vlasnika poslovnih udjela, i oni će za svoje ulaganje očekivati što veću dobit.

Svako je trgovačko društvo privredni subjekt u svojoj državi, a mnoga od njih posluju na širem tržištu. To znači da trgovačka društva moraju poslovati između sebe samih. Osim toga u svakom se poslovanju javlja potreba za dodatnim novčanim sredstvima kojima raspolažu banke i druge financijske institucije.

Sve to upućuje na činjenicu da se poslovanje trgovačkih društava odvija većim ili manjim dijelom pod povećalom javnosti. Za poslovanje manjih trgovačkih društava, osim osnivača biti će zainteresirani njihovi dobavljači, kreditori i država.

Izlaskom na šira tržišta, izvan nacionalnoga, trgovačko društvo dolazi u poslovne odnose s puno više poslovnih partnera. Zato se javlja potreba za prikazivanjem stanja i rezultata poslovanja na svima razumljiv način pomoću financijskih izvješća.

Stoga je osnovan Međunarodni odbor koji je napravio smjernice pod nazivom Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja po kojima se prave financijski izvještaji koji će omogućiti svima zainteresiranima uvid u poslovanje određena trgovačkog društva.

I u Republici Hrvatskoj su prihvaćeni Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja.

2. Računovodstveni informacijski sustav

Danas svi poslovni subjekti u cijelom svijetu, pa tako i kod nas, moraju voditi poslovne knjige. Računovodstvo počinje s samim osnivanjem trgovačkog društva, jer se mora zabilježiti prva poslovna transakcija, a to je uplata temeljnoga kapitala. Budući da se smatra da će netko osnovati tvrtku radi stalnog obavljanja djelatnosti, podrazumijeva se da će evidentiranje poslovnih događaja sve to vrijeme biti popratna djelatnost. Računovodstvo se temelji na prošlim događaji-

ma. Kaže se da knjigovodstvene isprave, koje su predmet knjigovodstvene obrade, moraju biti vjerodostojne, a to znači da se poslovni događaj koji je zabilježen na ispravi doista i dogodio. To se dokazuje potpisima strana koje su sudjelovale u poslovnom događaju. Podatci koji su predmet računovodstvene obrade unose se u poslovne knjige. Zakon propisuje koje se poslovne knjige moraju voditi, a to su:

- dnevnik
- glavna knjiga i
- pomoćne knjige.

Na temelju obrađenih podataka u računovodstvu sastavljaju se temeljna financijska izvješća, kao i neka druga izvješća koja služe za interne potrebe poduzetnika. Temeljna financijska izvješća sastavljaju se obvezno za razdoblje poslovanja koje je jednako kalendarskoj godini. Mogu se sastavljati i češće, ako to odluči uprava društva ili zahtijevaju vanjski korisnici. Prema Zakonu o računovodstvu¹ temeljna financijska izvješća jesu:

- Bilanca
- Račun dobitka i gubitka
- Izvješće o svim promjenama glavnice
- Izvješće o novčanom tijeku
- Računovodstvene politike i bilješke uz financijska izvješća.

Sva ova izvješća moraju dati istinit i nepristran pregled imovine, obveza, kapitala, promjene financijskog položaja i računa dobitka i gubitka. Obveznici vođenja poslovnih knjiga i financijskog izvješćivanja jesu svi poduzetnici čije je sjedište u Republici Hrvatskoj.

U postupku računovodstvene obrade podataka i financijskog izvješćivanja moraju se primjenjivati dogovorena ili propisana načela i metode. U Hrvatskoj je obvezatna primjena Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja.

Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja polaze od temeljnih računovodstvenih pretpostavki i u njima se razrađuju računovodstvena pravila, metode te kriteriji procjene stavaka.

Oni se primjenjuju kod računovodstvene obrade podataka, računovodstvenih politika, procjena i obračuna i svih drugih postupaka iz kojih rezultira sastavljanje temeljnih financijskih izvješća za potrebe vanjskih korisnika.²

Iako se ovi standardi odnose na financijsko

1 Zakon o računovodstvu, Narodne Novine br. 109/07, članak 15.

2 Habek, Mladen; i ostali: Temeljni računovodstva i analitička knjigovodstva, RRIF-PLUS, 2004., str. 26.

izvješćivanje, oni utječu i na samo prikupljanje računovodstvenih podataka, kao i na njihovu obradu i na samo knjiženje u poslovnim knjigama.

Ako je za ostvarenje ciljeva potrebno promijeniti strukturu u bilanci, moralo bi se između ostaloga, znati kolika je cijena tih promjena i koliko je to isplativo, odnosno hoće li se ostvariti postavljeni ciljevi. Zato je zadatak menadžera računovodstva pripremiti odgovarajuće informacije za donošenje upravljačkih odluka.

Vrlo je važno pratiti udio potraživanja u strukturi imovine. Prodajom se ostvaruju prihodi. Samo je u djelatnosti maloprodaje osiguran redovan priliv gotovine, dok se u drugim djelatnostima mora čekati izvjestan period da bi došlo do pretvaranja potraživanja u novac. Da bi uopće došlo do prodaje, potrebno je angažirati sredstva koja će rezultirati proizvodom.

Iz svega navedenoga proizlazi da zadatak menadžera nije nimalo lak. Naime potrebno je, da bi se izračunala marža profita i uopće došlo do zarade, uzeti u obzir sve elemente koji na to utječu. Između ostaloga, moraju se ukalkulirati i troškovi koji nastaju ako je potreba za gotovinom nastupila prije nego su potraživanja od kupaca naplaćena.

Na bilančnu strukturu može se utjecati na osnovi donošenja odluka u sferi troškova, prihoda i poreza. Svim je poduzetnicima u interesu smanjiti troškove i povećati vrijednost imovine. Ovdje dolazi do izražaja činjenica da će se stanje prihoda i rashoda te rezultat poslovanja iz računa dobitka i gubitka odraziti na stanje u bilanci. Razlika će između prihoda i rashoda ili smanjiti, ili povećati imovinu u pasivi bilance.

Poslovni je proces neprekidni niz događanja koja počinju ulaganjem određenih sredstava koja mogu biti vlastita ili tuđa i čijom se upotrebom dolazi do prihoda. Na kraju poslovnog razdoblja utvrdit će se razlika između prihoda i rashoda i uvidjeti koliko je cjelokupni proces bio uspješan.

U svakom poslovanju postoje fiksni i varijabilni troškovi. Fiksni se troškovi pojavljuju uvijek, bez obzira na to jesu li upotrijebljeni svi poslovni kapaciteti ili ne i na njih je teško utjecati. Za razliku od njih varijabilni su troškovi ovisni o opsegu aktivnosti. S druge strane, prihodi ovise o cijeni po jedinici prodanoj količini proizvoda. Na menadžmentu je da donese odluku o onom opsegu aktivnosti koji će ostvariti najpovoljniji odnos profitabilnosti.

Prvo se mora ustanoviti koliki je minimalan opseg aktivnosti kojim bi se samo pokrili troškovi proizvodnje, a bruto dobitak bio bi nula. Ovaj nam podatak govori gdje je točka pokrića, odnosno koliko se jedinica proizvoda ili usluga mora proizvesti i prodati da bi se nadoknadili troškovi proizvodnje. Bilo koja druga, veća, aktivnost dovest će do pojave dobitka, dok će manja donijeti gubitak.

Povećanjem ili smanjenjem prodajne cijene po jedinici proizvoda ili usluga izravno se utječe na prihode. Zato je potrebno uvidjeti mogu li se na pozicijama varijabilnih troškova napraviti različite kombinacije koje bi osigurale jednaku zaradu i pri smanjenju prodajne cijene.

Jedan od mogućih izvora financiranja je kapital. Ovdje se uključuju i vlasnici poslovnih udjela u kapitalu, jer očekuju da će im biti isplaćena dividenda za uložena sredstva. Zato se pri razmišljanjima o optimalnoj visini kapitala i njegovu sastavu mora uzimati u obzir i količina sredstava koja će biti isplaćena kroz dividende ili poslovne udjele i koja će automatski smanjiti njegov udio.

Stalnim zadržavanjem dobitka dolazi do povećanja vrijednosti trgovačkog društva, što će dovesti do toga da će se isplatiti investirati u njega, kao i da su rizici kreditora manji od onih trgovačkih društava koja primjenjuju princip isplate dividendi i poslovnih udjela.

Dalje se na unutarnju strukturu bilance može utjecati donošenjem odluka o investiranju. Pred menadžment će se postaviti pitanje treba li postojeću dugotrajnu mijenjati ili ne. S druge strane, ako se ide u zamjenu, javlja se pitanje je li ju bolje kupiti ili unajmiti. Prevagnut će ona odluka koja donosi najveću korist od ulaganja. Mora se svakako voditi računa o tome mogu li se s postojećom opremom zadovoljiti potrebe kupaca ili bi se zaostajalo u odnosu na konkurenciju. Osim toga potrebno je napraviti usporedbu na više projekata da bi se ustanovilo koji je najpovoljniji i koji će dati najbolji poslovni rezultat.

Struktura bilance ovisit će i o odabiru izvora financiranja. Najbolji je i najsigurniji izvor financiranja vlastiti kapital. Međutim u svakom se poslovanju javlja potreba za tuđim kapitalom. Zato je važno donijeti pravilne odluke o odabiru izvora financiranja. Prvo će se postaviti pitanje treba li to financiranje biti dugoročno ili kratkoročno. Uvijek treba poći od zlatnoga bankarskog pravila koje savjetuje da se za dugoročne plasmane uzimaju dugoročni krediti, a za kratkoročne pla-

smene kratkoročni izvori financiranja. Teoretski je najidealnija ona struktura u kojoj su vlastiti i tuđi kapital zastupljeni u jednakim omjerima. Tu svakako treba uvijek uzeti u razmatranje kamatu na posuđeni kapital, koja će u nekim slučajevima biti vrlo povoljna, pa i udio tuđega kapitala može biti veći.

Ako je postojeća bilančna struktura takva da ne osigurava pokriće u kapitalu, a potrebno je ulaziti u nove investicije, savjetuje se operativni najam opreme ili nekretnine. Njegovim korištenjem neće doći do promjena u bilanci jer nabavljeni predmeti nisu vlasništvo trgovačkog društva, nego se za njihovo korištenje plaća naknada. Tada dolazi do porasta pasive jer nastaje obveza. Operativni će najam biti isplativ, ako su troškovi najma manji od koristi koja se postiže upotrebom predmeta najma.

Ako se pojavi nepovoljna struktura bilance, moguće ju je promijeniti i odlukom da se ne isplaćuju dividende ili poslovni udjeli. Na taj se način izravno utječe na promjenu u strukturi pasive povećanjem vlastitoga kapitala.

Sljedeći način poboljšanja stanja u bilanci jest povećanje temeljnoga kapitala, koje također izravno utječe na promjenu strukture kapitala. Ukupan iznos kapitala neće se mijenjati ako se donese odluka o transformiranju zadržanih dobitaka u temeljni kapital, već će samo nastati promjena u strukturi kapitala samoga.

3. Analiza financijskih izvještaja

3.1. Pojam i značenje analize financijskih izvještaja

Analiza financijskih izvještaja može se opisati kao proces primjene različitih analitičkih sredstava i tehnika pomoću kojih se podatci iz financijskih izvještaja pretvaraju u upotrebljive informacije relevantne za upravljanje.³

Financijski menadžment mora, prije svega analizirati poslovanja da bi se na temelju onoga što je ostvareno u prethodnim razdobljima moglo praviti planove za budućnost. Osim toga mora znati kakve će analize praviti potencijalni kreditori ili dobavljači da bi prihvatili poslovnu suradnju. Prema tome analize su potrebne internim i eksternim korisnicima. Osim banaka i dobavljača eksterni su korisnici investitori i Porezna uprava. Investitori će pratiti sigurnost svoga ulaganja,

odnosno mogućnost poduzeća da isplaćuje dividende, dok će Porezna uprava pratiti obračun i naplatu poreza. Eksterni su korisnici uglavnom orijentirani na pojedine aspekte analize, dok je menadžment zainteresiran za cjelokupnu analizu poslovanja.

Financijska analiza obuhvaća analizu bilance poslovanja i dobiti i gubitka. Bilanca predstavlja prikaz stanja imovine te kapitala i obveza na određeni dan. Ona se sastavlja obvezno na zadnji dan u godini, ali se može praviti tromjesečno ili polugodišnje. Račun dobiti i gubitka predstavlja rezultat poslovanja u određenom razdoblju. To je uglavnom kalendarska godina. Na temelju bilance i računa dobiti i gubitka izvode se i drugi izvještaji kao što su:⁴

1. Izvještaj o zadržanoj dobiti
2. Izvještaj o izvorima i upotrebi sredstava
3. Izvještaj o novčanom tijeku.

Analiza financijskih izvještaja provodi se različitim instrumentima i postupcima, a to su uglavnom raščlanjivanja i uspoređivanja dobivenih rezultata. Klasifikacija temeljnih financijskih instrumenata i postupaka analize financijskih izvještaja.

U obavljanju svoje djelatnosti trgovačko društvo nastoji ostvariti odgovarajući rezultat (dobit, odnosno profitabilnost), što znači da prihodi budu veći od troškova.

Poduzetnici su obvezni objaviti osnovu mjerenja i procjene stavaka financijskih izvještaja. Naime informacije o korištenju osnovi (ili osnovama mjerenja) u financijskim izvještajima (povijesni trošak, tekući trošak, ostvariva vrijednost, sadašnja vrijednost) znatno utječu na analize i poslovne odluke korisnika.

Veliki broj stavaka u financijskim izvještajima nije moguće točno mjeriti već se mogu samo procijeniti (npr. sumnjiva i sporna potraživanja, zastarjele zalihe, vijek uporabe imovine, obveze temeljem jamstva i dr.). Time su procjene također bitan dio kod sastavljanja financijskih izvještaja, te je stoga važno dati informaciju o korištenim značajnim procjenama.

Zahvaljujući približavanju Europskoj uniji i sve većem uključivanju u globalne ekonomske tokove, i Republici se Hrvatskoj poslovno okruženje sve brže mijenja. Stoga upravu i druge menadžere još više zanimaju informacije koje mogu biti kvalitetna podloga za donošenje pravovremenih

3 Habek, Mladen; i ostali: Temelji računovodstva i analitika knjigovodstva, RRI-Plus, 2004., str. 25.

4 Zakon o računovodstvu, Narodne novine br. 109/07, članak 15.

i ispravnih poslovnih odluka. Potreba za pripravom računovodstvenih informacija koje će pritom pomoći utjecala je na nastanak nove računovodstvene discipline koja se uobičajeno naziva

menadžersko računovodstvo. Tako se menadžeri, osim na razvitku vlastitih resursa, izuzetno pozorno posvećuju analizama poslovanja i rezultatima tog poslovanja

Tablica 1. Bilanca tvrtke «K» na dan 31.12. 2007., 2008 i 2009.

	2007.	2008.	2009.
AKTIVA			
DUGOTRAJNA IMOVINA			
zemljište	418.232,50	418.232,50	418.232,50
građevinski objekti	2.354.502,57	2.230.970,37	2.107.438,17
postrojenja i oprema	1.998.856,46	2.894.893,78	4.263.551,29
financijska imovina	2.106.676,67	2.106.676,67	2.106.676,67
UKUPNO DUGOTRAJNA IMOVINA	6.878.268,20	7.650.773,32	8.895.898,63
KRATKOTRAJNA IMOVINA			
zalihe materijala	1.792.166,73	574.932,17	57.312,49
potraživanja	3.054.050,15	6.954.073,68	7.802.775,88
novac	300.076,03	769.638,00	1.038.139,81
UKUPNO KRATKOTRAJNA IMOVINA	5.146.292,91	8.298.643,85	8.898.228,18
UKUPNO AKTIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	17.794.127,81
PASIVA			
KAPITAL			
uplaćeni kapital	780.600,00	1.780.600,00	1.780.600,00
zadržana dobit	3.501.598,01	2.651.637,20	3.331.929,92
UKUPNO KAPITAL	4.282.198,01	4.432.237,20	5.112.529,92
DUGOROČNE OBVEZE			
dugoročni krediti	1.682.988,13	2.302.990,60	4.179.035,46
UKUPNO DUGOROČNE OBVEZE	1.682.988,13	2.302.990,60	4.179.035,46
KRATKOROČNE OBVEZE			
obveze za kratkoročne kredite	814.300,00	1.459.302,00	791.032,00
obveze prema dobavljačima	4.562.430,17	6.558.778,32	6.344.449,70
obveze za poreze i doprinose	427.571,15	882.168,24	1.045.786,01
obveze prema zaposlenima	255.073,65	313.940,81	321.294,70
UKUPNO KRATKOROČNE OBVEZE	6.059.374,97	9.214.189,37	8.502.562,41
UKUPNO PASIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	17.794.127,81

Izvor: izračun autora

Tablica 2. Račun dobitka i gubitka tvrtke «K» od 01.01. – 31.12.2007.,2008. i 2009.

	2007.	2008.	2009.
PRIHODI OD PRODAJE	12.376.977	25.158.509	32.296.484
TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA			
sirovine i materijal	5.425.071	12.921.321	14.182.683
plaće	1.337.971	1.724.533	2.008.348
amortizacija	322.363	501.051	622.280
troškovi usluga	1.929.569	7.598.024	9.314.132
UKUPNO TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA	9.014.974	22.744.929	26.127.443
OSTALI TROŠKOVI (opći i administrativni)	953.976	2.000.494	4.929.297
TROŠKOVI KAMATA	216.337	206.630	379.554
DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	2.191.690	206.456	860.190
POREZ NA DOBIT	28.792	56.417	179.897
NETO DOBIT	2.162.898	150.039	680.293

Izvor: izračun autora

Tablica 3. Komparativna bilanca tvrtke «K» za 2008. u odnosu na 2007.

	2007.	2008.	Odnos 2007. : 2008	
AKTIVA			Iznos povećanja (smanjenja)	Postotak povećanja (smanjenja)
DUGOTRAJNA IMOVINA				
zemljište	418.232,50	418.232,50		
građevinski objekti	2.354.502,57	2.230.970,37	-123.532,20	-5,20
postrojenja i oprema	1.998.856,46	2.894.893,78	896.037,32	44,80
financijska imovina	2.106.676,67	2.106.676,67	0,00	
UKUPNO DUGOTRAJNA IMOVINA	6.878.268,20	7.650.773,32	772.505,12	11,20
KRATKOTRAJNA IMOVINA				
zalihe materijala	1.792.166,73	574.932,17	-1.217.234,56	-67,90
potraživanja	3.054.050,15	6.954.073,68	3.900.023,53	127,70
novac	300.076,03	769.638,00	469.561,97	156,50
UKUPNO KRATKOTRAJNA IMOVINA	5.146.292,91	8.298.643,85	3.152.350,94	61,20
UKUPNO AKTIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	3.924.856,06	32,60
PASIVA				
KAPITAL				
uplaćeni kapital	780.600,00	1.780.600,00	1.000.000,00	128,10
zadržana dobit	3.501.598,01	2.651.637,20	-849.960,81	-24,30
UKUPNO KAPITAL	4.282.198,01	4.432.237,20	150.039,19	3,50

DUGOROČNE OBVEZE				
dugoročni krediti	1.682.988,13	2.302.990,60	620.002,47	36,80
UKUPNO DUGOROČNE OBVEZE	1.682.988,13	2.302.990,60	620.002,47	36,80
KRATKOROČNE OBVEZE				
obveze za kratkoročne kredite	814.300,00	1.459.302,00	645.002,00	79,20
obveze prema dobavljačima	4.562.430,17	6.558.778,32	1.996.348,15	43,80
obveze za poreze i doprinose	427.571,15	882.168,24	454.597,09	106,30
obveze prema zaposlenima	255.073,65	313.940,81	58.867,16	23,10
UKUPNO KRATKOROČNE OBVEZE	6.059.374,97	9.214.189,37	3.154.814,40	52,10
UKUPNO PASIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	3.924.856,06	32,60

Izvor: izračun autora

Tablica 4. Komparativna analiza računa dobitka i gubitka za tvrtku «K» za 2008. u odnosu na 2007.

	2007.	2008.	Iznos povećanja (smanjenja)	Postotak povećanja (smanjenja)
PRIHODI OD PRODAJE	12.376.977	25.158.509	12.781.532	103,300
TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA				
sirovine i materijal	5.425.071	12.921.321	7.496.250	138,200
plaće	1.337.971	1.724.533	386.562	28,900
amortizacija	322.363	501.051	178.688	55,400
troškovi usluga	1.929.569	7.598.024	5.668.455	293,800
UKUPNO TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA	9.014.974	22.744.929	13.729.955	152,300
OSTALI TROŠKOVI (opći i administrativni)	953.976	2.000.494	1.046.518	109,700
TROŠKOVI KAMATA	216.337	206.630	-9.707	-4,500
DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	2.191.690	206.456	-1.985.234	-90,600
POREZ NA DOBIT	28.792	56.417	27.625	95,900
NETO DOBIT	2.162.898	150.039	-2.012.859	-93,100

Izvor: izračun autora

Tablica 5. Komparativna bilanca tvrtke «K» za 2009. u odnosu na 2008.

	2008.	2009.	Odnos 2009. : 2008.	
AKTIVA			Iznos povećanja (smanjenja)	Postotak povećanja (smanjenja)
DUGOTRAJNA IMOVINA				
zemljište	418.232,50	418.232,50		
građevinski objekti	2.230.970,37	2.107.438,17	-123.532,20	-5,50
postrojenja i oprema	2.894.893,78	4.263.551,29	1.368.657,51	47,30
financijska imovina	2.106.676,67	2.106.676,67		
UKUPNO DUGOTRAJNA IMOVINA	7.650.773,32	8.895.898,63	1.245.125,31	16,30
KRATKOTRAJNA IMOVINA				
zalihe materijala	574.932,17	57.312,49	-517.619,68	-90,00
potraživanja	6.954.073,68	7.802.775,88	848.702,20	12,20
novac	769.638,00	1.038.139,81	268.501,81	34,90
UKUPNO KRATKOTRAJNA IMOVINA	8.298.643,85	8.898.228,18	599.584,33	7,20
UKUPNO AKTIVA	15.949.417,17	17.794.127,81	1.844.710,64	11,60
PASIVA				
KAPITAL				
uplaćeni kapital	1.780.600,00	1.780.600,00		
zadržana dobit	2.651.637,20	3.331.929,92	680.292,72	25,60
UKUPNO KAPITAL	4.432.237,20	5.112.529,92	680.292,72	15,30
DUGOROČNE OBVEZE				
dugoročni krediti	2.302.990,60	4.179.035,46	1.876.044,86	81,50
UKUPNO DUGOROČNE OBVEZE	2.302.990,60	4.179.035,46	1.876.044,86	81,50
KRATKOROČNE OBVEZE				
obveze za kratkoročne kredite	1.459.302,00	791.032,00	-668.270,00	-45,80
obveze prema dobavljačima	6.558.778,32	6.344.449,70	-214.328,62	-3,30
obveze za poreze i doprinose	882.168,24	1.045.786,01	163.617,77	18,50
obveze prema zaposlenima	313.940,81	321.294,70	7.353,89	2,30
UKUPNO KRATKOROČNE OBVEZE	9.214.189,37	8.502.562,41	-711.626,96	-7,70
UKUPNO PASIVA	15.949.417,17	17.794.127,81	1.844.710,64	11,60

Izvor: izračun autora

Tablica 6. Komparativni račun dobitka i gubitka za tvrtku «K» za 2009. u odnosu na 2008.

	2008.	2009.	Iznos povećanja	Postotak povećanja
			(smanjenja)	(smanjenja)
PRIHODI OD PRODAJE	12.376.977	32.296.484	19.919.507	160,9
TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA				
sirovine i materijal	5.425.071	14.182.683	8.757.612	161,4
plaće	1.337.971	2.008.348	670.377	50,1
amortizacija	322.363	622.280	299.917	93
troškovi usluga	1.929.569	9.314.132	7.384.563	382,7
UKUPNO TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA	9.014.974	26.127.443	17.112.469	189,8
OSTALI TROŠKOVI (opći i administrativni)	953.976	4.929.297	3.975.321	416,7
TROŠKOVI KAMATA	216.337	379.554	163.217	75,4
DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	2.191.690	860.190	-1.331.500	-60,7
POREZ NA DOBIT	28.792	179.897	151.105	52,5
NETO DOBIT	2.162.898	680.293	-1.482.605	-68,5

Izvor: izračun autora

Tablica 7. Komparativna bilanca tvrtke «K» za 2007., 2008. i 2009. Baza usporedbe 2007.

	2007.=100	2008.	2009.	Odnos 2008.:2007.		Odnos 2009.:2007.	
				Iznos	%	Iznos	%
AKTIVA							
DUGOTRAJNA IMOVINA							
zemljište	418.232,50	418.232,50	418.232,50	0,00			
građevinski objekti	2.354.502,57	2.230.970,37	2.107.438,17	-123.532,20	-5,20	-247.064,40	-10,50
postrojenja i oprema	1.998.856,46	2.894.893,78	4.263.551,29	896.037,32	44,80	2.264.694,83	113,30
financijska imovina	2.106.676,67	2.106.676,67	2.106.676,67	0,00		0,00	
UKUPNO DUGOTRAJNA IMOVINA	6.878.268,20	7.650.773,32	8.895.898,63	772.505,12	11,20	2.017.630,43	29,30
KRA TKOTRAJNA IMOVINA							
zalihe materijala	1.792.166,73	574.932,17	57.312,49	-1.217.234,56	-67,90	-1.734.854,24	-96,80
potraživanja	3.054.050,15	6.954.073,68	7.802.775,88	3.900.023,53	127,70	4.748.725,73	155,50
novac	300.076,03	769.638,00	1.038.139,81	469.561,97	156,50	738.063,78	246,00
UKUPNO KRA TKOTRAJNA IMOVINA	5.146.292,91	8.298.643,85	8.898.228,18	3.152.350,94	61,20	3.751.935,27	72,90
UKUPNO AKTIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	17.794.127,81	3.924.856,06	32,60	5.769.566,70	48,00
PASIVA							
KAPITAL							
uplaćeni kapital	780.600,00	1.780.600,00	1.780.600,00	1.000.000,00	128,10	1.000.000,00	128,10
zadržana dobit	3.501.598,01	2.651.637,20	3.331.929,92	-849.960,81	-24,30	-169.668,09	-4,80
UKUPNO KAPITAL	4.282.198,01	4.432.237,20	5.112.529,92	150.039,19	3,50	830.331,91	19,40
DUGOROČNE OBVEZE							
dugoročni krediti	1.682.988,13	2.302.990,60	4.179.035,46	620.002,47	36,80	2.496.047,33	148,30
UKUPNO DUGOROČNE OBVEZE	1.682.988,13	2.302.990,60	4.179.035,46	620.002,47	36,80	2.496.047,33	148,30
KRA TKOROČNE OBVEZE							
obveze za kratkoročne kredite	814.300,00	1.459.302,00	791.032,00	645.002,00	79,20	-23.268,00	-2,90
obveze prema dobavljačima	4.562.430,17	6.558.778,32	6.344.449,70	1.996.348,15	43,80	1.782.019,53	39,10
obveze za poreze i doprinose	427.571,15	882.168,24	1.045.786,01	454.597,09	106,30	618.214,86	144,60
obveze prema zaposlenima	255.073,65	313.940,81	321.294,70	58.867,16	23,10	66.221,05	26,00
UKUPNO KRA TKOROČNE OBVEZE	6.059.374,97	9.214.189,37	8.502.562,41	3.154.814,40	52,10	2.443.187,44	4,03
UKUPNO PASIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	17.794.127,81	3.924.856,06	32,60	5.769.566,70	48,00

Izvor: izračun autora

Tablica 8. Komparativni račun dobitka i gubitka tvrtke «K» za 2007., 2008. i 2009.
Baza usporedbe 2007.

	2007.	2008.	2009.	Odnos 2008.:2007.		Odnos 2009.:2007.	
				Iznos	%	Iznos	%
PRIHODI OD PRODAJE	12.376.977	25.158.509	32.296.484	12.781.532	103,30	19.919.507	160,90
TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA							
sirovine i materijal	5.425.071	12.921.321	14.182.683	7.496.250	138,20	8.757.612	161,40
plaće	1.337.971	1.724.533	2.008.348	386.562	28,90	670.377	50,10
amortizacija	322.363	501.051	622.280	178.688	55,40	299.917	93,00
troškovi usluga	1.929.569	7.598.024	9.314.132	5.668.455	293,80	7.384.563	382,70
UKUPNO TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA	9.014.974	22.744.929	26.127.443	13.729.955	152,30	17.112.469	189,80
OSTALI TROŠKOVI (opći i administrativni)	953.976	2.000.494	4.929.297	1.046.518	109,70	3.975.321	416,70
TROŠKOVI KAMATA	216.337	206.630	379.554	-9.707	-4,50	163.217	75,40
DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	2.191.690	206.456	860.190	-1.985.234	-90,60	-1.331.500	-60,70
POREZ NA DOBIT	28.792	56.417	179.897	27.625	95,90	151.105	524,80
NETO DOBIT	2.162.898	150.039	680.293	-2.012.859	-93,01	-1.482.605	-68,50

Izvor: izračun autora

Tablica 9. vertikalna analiza bilance tvrtke «K» za 2007., 2008. i 2009.

	2007.	2008.	2009.	2007.	2008.	2009.
AKTIVA				%	%	%
DUGOTRAJNA IMOVINA						
zemljište	418.232,50	418.232,50	418.232,50	3,48	2,62	2,35
građevinski objekti	2.354.502,57	2.230.970,37	2.107.438,17	19,58	13,99	11,84
postrojenja i oprema	1.998.856,46	2.894.893,78	4.263.551,29	16,62	18,15	23,96
financijska imovina	2.106.676,67	2.106.676,67	2.106.676,67	17,52	13,21	11,84
UKUPNO DUGOTRAJNA IMOVINA	6.878.268,20	7.650.773,32	8.895.898,63	57,20	47,97	49,99
KRA TKOTRAJNA IMOVINA						
zalihe materijala	1.792.166,73	574.932,17	57.312,49	14,90	3,60	0,32
potraživanja	3.054.050,15	6.954.073,68	7.802.775,88	25,40	43,60	43,85
novac	300.076,03	769.638,00	1.038.139,81	2,50	4,83	5,83
UKUPNO KRA TKOTRAJNA IMOVINA	5.146.292,91	8.298.643,85	8.898.228,18	42,80	52,03	50,01
UKUPNO AKTIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	17.794.127,81	100,00	100,00	100,00
PASIVA						
KAPITAL						
uplaćeni kapital	780.600,00	1.780.600,00	1.780.600,00	6,49	11,16	10,01
zadržana dobit	3.501.598,01	2.651.637,20	3.331.929,92	29,12	16,63	18,72
UKUPNO KAPITAL	4.282.198,01	4.432.237,20	5.112.529,92	35,61	27,79	28,73
DUGOROČNE OBVEZE						
dugoročni krediti	1.682.988,13	2.302.990,60	4.179.035,46	14,00	14,44	23,49
UKUPNO DUGOROČNE OBVEZE	1.682.988,13	2.302.990,60	4.179.035,46	14,00	14,44	23,49
KRA TKOROČNE OBVEZE						
obveze za kratkoročne kredite	814.300,00	1.459.302,00	791.032,00	6,77	9,15	4,45
obveze prema dobavljačima	4.562.430,17	6.558.778,32	6.344.449,70	37,94	41,12	35,65
obveze za poreze i doprinose	427.571,15	882.168,24	1.045.786,01	3,56	5,53	5,88
obveze prema zaposlenima	255.073,65	313.940,81	321.294,70	2,12	1,97	1,81
UKUPNO KRA TKOROČNE OBVEZE	6.059.374,97	9.214.189,37	8.502.562,41	50,39	57,77	47,78
UKUPNO PASIVA	12.024.561,11	15.949.417,17	17.794.127,81	100,00	100,00	100,00

Izvor: izračun autora

Tablica 10. Vertikalna analiza računa dobitka i gubitka tvrtke «K» za 2007., 2008. i 2009.

	2007.	2008.	2009.	2007.	2008.	2009.
				%	%	%
PRIHODI OD PRODAJE	12.376.977	25.158.509	32.296.484	100,00	100,00	100,00
TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA						
sirovine i materijal	5.425.071	12.921.321	14.182.683	43,83	51,36	43,91
plaće	1.337.971	1.724.533	2.008.348	10,81	6,85	6,22
amortizacija	322.363	501.051	622.280	2,60	1,99	1,93
troškovi usluga	1.929.569	7.598.024	9.314.132	15,59	30,20	28,84
UKUPNO TROŠKOVI PRODANIH PROIZVODA	9.014.974	22.744.929	26.127.443	72,84	90,41	80,90
OSTALI TROŠKOVI (opći i administrativni)	953.976	2.000.494	4.929.297	7,71	7,95	15,26
TROŠKOVI KAMATA	216.337	206.630	379.554	1,75	0,82	1,18
DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	2.191.690	206.456	860.190	17,71	0,82	2,66
POREZ NA DOBIT	28.792	56.417	179.897	0,23	0,22	0,56
NETO DOBIT	2.162.898	150.039	680.293	17,48	0,60	2,11

Izvor: izračun autora

4. Horizontalna analiza financijskih izvještaja

Analize financijskih izvještaja najčešće se prave kao usporedba brojčanih pokazatelja iz izvještaja dobivenih na kraju poslovne godine. Time se omogućava usporedba tijekom određenog razdoblja. Takva analiza pokazuje promjene na pojedinim stavkama i naziva se horizontalnom analizom. Uvijek je bolje da se uspoređuju pozicije za veći broj godina, kako bi se mogle uočiti određene tendencije i na temelju njih donositi kvalitetnije poslovne planove i odluke za buduća razdoblja.

Predmet horizontalne analize je bilančne pozicije i pozicije iz računa dobitka i gubitka. Da bi se došlo do zaključka o dinamici promjena, potrebno je pratiti višegodišnje trendove. Naime rezultat dobiven analizom dvaju razdoblja može pružiti sliku o pozitivnim kretanjima, ali ako ga

se razmotri kroz duže razdoblje, mogao bi uputiti na zaključak da rezultat dobiven analizom upućuje na moguće probleme.

Za izračunavanje promjena u pozicijama financijskih izvješća i njihovo uspoređivanje može se uzeti neka godina kao bazna, a ostale se onda uspoređuju s njom. Osim toga mogu se praviti usporedbe svake godine u odnosu na prethodnu.

Kod horizontalne analize može se pojaviti problem ako se dogode neke značajnije promjene u politici bilanciranja, promjene obračunskih sustava kod izrade financijskih izvješća ili na primjer inflacija. Tada se prvo moraju uskladiti bitne stavke da bi ovakva analiza uopće imala smisla.

Kao primjer provođenja analize financijskih izvještaja korišteni su podatci dobiveni za 2007., 2008. i 2009. godinu, koji se odnose na građevinsku tvrtku koja se bavi cestogradnjom. Prvo su uspoređeni podatci iz 2008. u odnosu na 2007. godinu, zatim iz 2009. u odnosu na 2007. i na

kraju je napravljena usporedba 2008. i 2009. u odnosu na 2007. godinu.

Analizom podataka koji se odnose na usporedbu 2008. i 2007. godine došlo se do sljedećih zaključaka:

1. Dugotrajna imovina povećana je za 11,2 %, dok su dugoročne obveze porasle za 36,8 % što znači da se dio kratkoročnih obveza pokriva iz dugoročnih kredita.
2. Kratkotrajna imovina porasla je za 61,2 %. Tu također uočavamo da su zalihe materijala smanjene za 67,9 %, ali su potraživanja povećana za 127,7 %. S druge strane došlo je do povećanja kratkoročnih obveza u ukupnom iznosu od 52,1 %, što znači da je likvidnost poduzeća povećana, jer su obveze povećane manje od kratkotrajne imovine.
3. Prihodi od prodaje povećani su za 103,3 %, ali su istodobno troškovi prodanih proizvoda porasli za 152,3 % i ostali troškovi za 109,7 %, što je dovelo do velikog pada dobiti od 90,6 %, odnosno neto dobiti za 93,1 %.
4. Ukupan kapital povećan je za 3,5 %, ali je došlo do promjene u njegovoj strukturi. Povećan je temeljni kapital za 128,1 %, a zadržana dobit je smanjena za 24,3 %.

Uspoređujući podatke 2009. u odnosu na 2008. godinu možemo zaključiti sljedeće:

1. Porast dugotrajne imovine iznosio je 16,3 %, za razliku od dugoročnih obveza koje su porasle 81,5 %.
2. Kratkotrajna imovina ukupno je povećana za 7,2 %. Došlo je do velikog pada zaliha u iznosu od 90 %, ali su ostale pozicije kratkotrajne imovine nešto povećane. Istodobno je došlo do pada kratkotrajnih obveza za 7,7 %, što upućuje na povećanje likvidnosti.
3. Prihodi su povećani za 28,4 %, dok su troškovi prodanih proizvoda povećani za 14,9 %. Istodobno su ostali troškovi povećani za 146,4 %, a troškovi kamata za 83,7 %. Međutim ova dva troška u apsolutnom iznosu nisu velika, pa je ukupan rezultat poslovanja, odnosno dobit prije oporezivanja veća za 316,6 %, a neto dobit za 353,4 %.
4. Zadržana dobit je povećana za 25,6 %, što upućuje na povećanje trajnih izvora financiranja.

Zaključci analize podataka za 2009. u odnosu na 2007. godinu jesu:

1. Dugotrajna imovina povećana je za 29,3 %, a

dugoročne obveze porasle su za 148,3 %.

2. Kratkotrajna imovina porasla je za 72,9 %.
3. Prihodi od prodaje veći su za 160,9 %, ali su povećani troškovi prodanih proizvoda za 189,8 %, ostali troškovi poslovanja za 416,7 % i troškovi kamata za 75,4 %. Sve to dovelo je do smanjenja dobiti prije oporezivanja za 60,7 % i dobiti nakon oporezivanja za 68,5 %.
4. U promatranom razdoblju kapital je povećan za 19,2%.

Analizirajući podatke od 2007. preko 2008. do 2009. godine došlo se do sljedećih saznanja:

1. Dugotrajna imovina u stalnom je porastu kao i dugoročne obveze koje rastu više od imovine.
2. Kratkotrajna imovina u prvom je razdoblju znatno povećana, dok je u sljedećoj godini došlo do smanjenog rasta. Kratkoročne obveze u prvom su razdoblju povećane dvostruko, dok su za cijelo promatrano razdoblje povećane za 4%.
3. Prihodi su za prvo razdoblje povećani dvostruko, a kasniji je rast usporen. Troškovi prodanih proizvoda rasli su više nego prihodi. Osim toga znatno su porasli i ostali troškovi poslovanja tako da je za cijelo promatrano razdoblje neto dobit smanjena za 68,5 % iako je zabilježila rast u drugom razdoblju.
4. Budući da se dobit zadržava, došlo je do povećanja kapitala.

5. Vertikalna analiza financijskih izvještaja

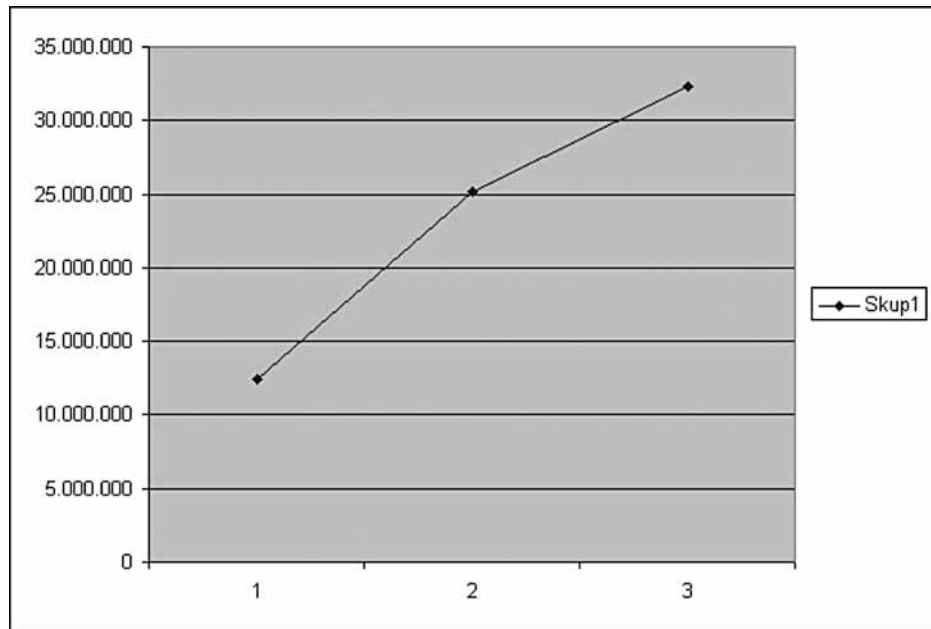
Vertikalna se analiza provodi tako da se u bilanci aktiva i pasiva označe sa 100, a sve se druge pozicije tada stavljaju u odnos s njima da bi se dobila njihova struktura. Isto se tako prihod od prodaje ili ukupan prihod označavaju sa 100, pa se ostale pozicije uspoređuju s njim. Ovakva je analiza naročito dobra u slučajevima inflacije, kada apsolutni brojevi ne govore puno sami za sebe.

Promatrajući podatke dobivene ovom analizom, možemo zaključiti sljedeće:

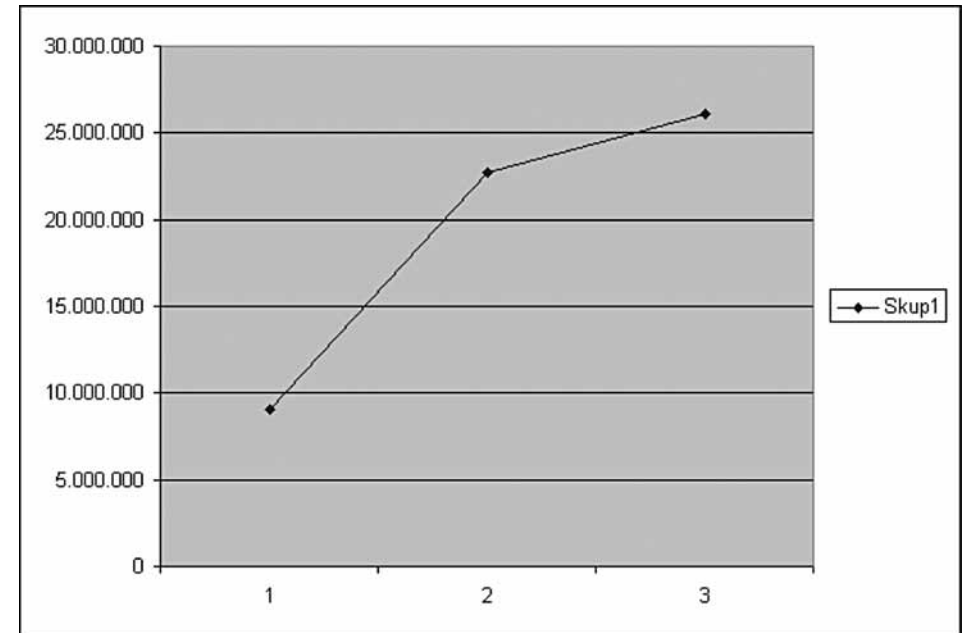
1. U prvom je razdoblju dugotrajna imovina bila veća za 7,2 % u odnosu na kratkotrajnu imovinu. Sljedeće je godine taj odnos bio veći za 2,03 % u korist kratkotrajne imovine, dok je u trećem razdoblju odnos izjednačen.
2. U strukturi pasive kapital je u prvoj godini iznosio 35,61 %, da bi sljedeće godine zabilje-

- žio pad na 27,79 %. U trećoj je godini došlo do laganog porasta na 28,73 %.
- Dugoročne su obveze s prvotnih 14 %, pa sljedećih 14,44 % porasle na 23,49 %.
 - Kratkoročne su obveze s prvotnih 50,39 % porasle na 57,77 % u drugom promatranom razdoblju, dok su u trećem razdoblju zabilježile pad na 47,78 %.
 - Uspoređujući financijski rezultat s ukupnim prihodima, možemo zaključiti da su u prvom razdoblju troškovi prodanih proizvoda i ostali

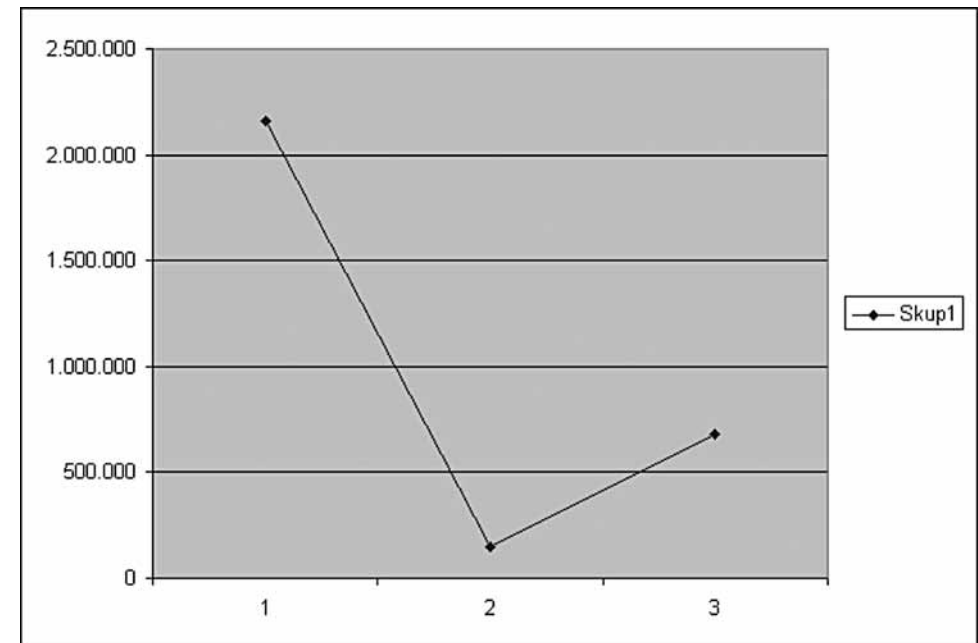
troškovi poslovanja bili na najnižoj razini, što je dovelo do prilično velike dobiti. U sljedećem je razdoblju došlo do porasta ukupnog prihoda, ali i do velikog porasta troškova prodanih proizvoda, dok su ostali troškovi bili na istoj razini. To je smanjilo neto dobit na svega 0,6 % u odnosu na ukupne prihode. U posljednjem razdoblju zabilježen je pad troškova prodanih proizvoda na 80,9 % i porast ostalih troškova poslovanja na 15,26 %. Neto dobit je porasla na 2,11 % u odnosu na ukupne prihode.



Grafikon 1: Trend kretanja ukupnog prihoda po razdobljima



Grafikon 2: Trend kretanja troškova prodanih proizvoda



Grafikon 3: Trend kretanja neto dobiti kroz promatrana razdoblja

6. Financijski pokazatelji

Da bismo dobili financijske pokazatelje, trebamo jednu ekonomsku veličinu staviti u odnos s drugom ekonomskom veličinom. Pritom moramo u odnose stavljati veličine koje su se dobile na određeni dan ili su rezultat poslovanja u određenom razdoblju. Dobiveni se rezultati koriste da bi se na temelju njih mogli praviti planovi i donositi odluke o budućem poslovanju. Koji će se pokazatelji koristiti, ovisi u danom trenutku o korisniku. Dugoročni investitori zainteresirani su za efikasnost poslovanja, bankama je za odobravanje kratkoročnih kredita važna financijska situacija koja se izražava koeficijentom likvidnosti. Nadalje menadžment poduzeća prati sve aspekte financijske analize jer mora voditi brigu o cjelokupnom poslovanju, osigurati kratkoročnu i dugoročnu stabilnost, profitabilnost i osigurati daljnji razvoj.

Najčešće su korišteni sljedeći pokazatelji:

1. Pokazatelji likvidnosti – mjere sposobnost poduzeća da podmiri svoje kratkoročne obveze.
2. Pokazatelji zaduženosti – mjere koliko se poduzeće financira iz tuđih izvora sredstava.
3. Pokazatelji aktivnosti – mjere koliko efikasno poduzeće koristi svoje resurse.
4. Pokazatelji ekonomičnosti – mjere odnos prihoda i rashoda, odnosno pokazuju koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda.
5. Pokazatelji profitabilnosti – mjere povrat uložena kapitala.
6. Pokazatelji investiranja – mjere uspješnost ulaganja u obične dionice.³

Za sigurnost poslovanja najvažniji su pokazatelji likvidnosti i zaduženosti. Međutim svaki pokazatelj ima svoje značenje, koje će doći do izražaja kada ga se uspoređi s određenom standardnom veličinom. Te veličine mogu biti planovi, usporedba veličina u određenom razdoblju i usporedba sa sličnim poduzećima.

Koristeći prethodne podatke o poslovanju, možemo izračunati koliki su pojedini pokazatelji za sve tri promatrane godine kako slijedi:

6.1. Pokazatelji likvidnosti

6.1.1. Koeficijent ubrzane likvidnosti

Ovaj se koeficijent dobije kao odnos sume novca i potraživanja s kratkoročnim obvezama.

Na temelju informacije koja će se dobiti iz podataka o koeficijentu ubrzane likvidnosti može

se zaključiti kolika je sposobnost trgovačkog društva da u vrlo kratkom roku osigura određenu količinu novca. To može biti od velike važnosti u izvanrednim situacijama koje se mogu pojaviti kao iznenadna potreba za gotovinom.

Za izračun ovoga koeficijenta isključene su zalihe jer je za njihovo pretvaranje u novac potrebno duže razdoblje. To je i razumljivo jer ako je riječ o zalihama materijala, prvo ih treba utrošiti u procesu proizvodnje da bi se dobio gotovi proizvod, a zatim treba proći još izvjesno vrijeme da se prodaju zalihe gotovih proizvoda.

$$2007. \quad KUL = \frac{3,354.126,18}{6,059.374,97} = 0,55$$

$$2008. \quad KUL = \frac{7,723.711,68}{9,214.189,37} = 0,84$$

$$2009. \quad KUL = \frac{8,840.915,69}{8,502.562,43} = 1,04$$

Dobiveni pokazatelji objašnjavaju nam da je likvidnost porasla s prvotnih, vrlo loših, 0,55 na zadovoljavajućih 1,04 u trećoj godini. Naime smatra se da ovaj koeficijent ne bi smio biti manji od 1. Novac i potraživanja u prvom su promatranom razdoblju rasli više od kratkoročnih obveza, što je rezultiralo poboljšanjem likvidnosti. U drugom je razdoblju došlo do laganog rasta sume novca i potraživanja, ali su kratkoročne obveze smanjene u 2009. u odnosu na 2008. godinu.

1. Koeficijent tekuće likvidnosti

Tekući odnos je odnos između tekuće aktive i tekuće pasive. Tekuća aktiva obuhvaća novac u banci i blagajni te ostalu kratkotrajnu imovinu: zalihe, potraživanja od kupaca, utrživi vrijednosni papiri i slično. Tekuća pasiva obuhvaća obveze koje trebaju biti plaćene gotovinom unutar jedne godine. To su: obveze prema dobavljačima, obveze prema kratkoročnim kreditima, obveze prema porezima, obveze za isplatu dividendi i slično.

Ovaj odnos između tekuće aktive i tekuće pasive pokazuje u kolikoj mjeri tekuća aktiva pokriva obveze iz tekuće pasive. Ako je tekući odnos veći od 1, možemo očekivati da će se tekuće obveze pokriti na vrijeme.

Za ovaj je pokazatelj karakteristično da je veća sigurnost da će kratkoročne obveze biti podmi-

rene na vrijeme ako je on što veći. Ako je pokazatelj tekuće likvidnosti manji od 1, to znači da su tekuće obveze veće od tekuće imovine. U tom slučaju može doći do problema u podmirivanju tekućih obveza.

Ne postoji idealan odnos između tekuće aktive i tekuće pasive, jer on ovisi o vrsti djelatnosti. Ipak se na temelju iskustva smatra da je najpoželjniji tekući odnos oko prosječnih 2:1, a prihvatljiv je i onaj koji iznosi 1,8:1. Ako trgovačko društvo ima toliko visok koeficijent tekuće likvidnosti smatra se da će moći udovoljiti svim tekućim obvezama na vrijeme.

$$2007. \quad KTL = \frac{5,146.292,91}{6,059.374,97} = 0,85$$

$$2008. \quad KTL = \frac{8,298.643,85}{9,298.643,85} = 0,90$$

$$2009. \quad KTL = \frac{8,895.228,18}{8,502.562,43} = 1,05$$

U ovom se primjeru vidi da se sa svakim razdobljem tekuća likvidnost povećava premda je još uvijek vrlo mala i daleko od vrijednosti koja će jamčiti pravovremenost u podmirivanju tekućih obveza.

6.1.2. Koeficijent financijske stabilnosti

Ovo je pokazatelj koji se dobije uspoređivanjem dugotrajne imovine s glavnicom i dugoročnim obvezama.

$$2007. \quad KFS = \frac{6,878.268,20}{5,965.186,14} = 1,15$$

$$2008. \quad KFS = \frac{7,650.773,32}{6,735.227,80} = 1,14$$

$$2009. \quad KFS = \frac{8,895.899,63}{9,291.565,38} = 0,96$$

Za ovaj je koeficijent karakteristično da je poslovanje bolje ako je on niži od 1. U tom slučaju dolazi do toga da se sve više kratkoročnih obveza pokriva iz glavnice ili iz dugoročnih kredita, što je pozitivna tendencija. U konkretnom primjeru vidimo da se ovaj pokazatelj smanjuje u promatranom razdoblju i u trećoj se godini spušta ispod 1.

6.2. Pokazatelji zaduženosti

1. Koeficijent zaduženosti

Ovo je jedan od najvažnijih pokazatelja zaduženosti poduzeća. Dobije se kao odnos ukupnih obveza i ukupne imovine.

Koeficijent ili stupanj zaduženosti pokazuje koliki se dio imovine financira iz tuđih izvora bilo dugoročnih ili kratkoročnih.

Ovaj odnos pokazuje i koliko su ukupne obveze zastupljene u ukupnoj financijskoj strukturi trgovačkog društva. Koeficijent zaduženosti pokazuje sposobnost društva da pokrije sve svoje kratkoročne i dugoročne obveze prema kreditorima i investitorima.

Što je ovaj koeficijent veći, to je veći i rizik ulaganja u društvo. Smatra se da stupanj zaduženosti ne bi smio biti veći od 50 %.

$$2007. \quad KZ = \frac{7,742.363,10}{12,024.561,11} = 0,64$$

$$2008. \quad KZ = \frac{11,517.179,97}{15,949.417,17} = 0,72$$

$$2009. \quad KZ = \frac{12,681.597,89}{17,794.127,81} = 0,71$$

Budući da nam ovaj pokazatelj govori koliko se imovine financira tuđim izvorima, vidimo da zaduženost nije zadovoljavajuća, jer se koeficijent povećao u 2008. u odnosu na 2007.. dok se neznatno smanjio u 2009. godini.

2. Koeficijent vlastitog financiranja

Umjesto koeficijenta zaduženosti često se koristi i pokazatelj odnosa između vlasničke glavnice i ukupne imovine.

Budući da je ovaj koeficijent suprotan koeficijentu zaduženosti i on bi, iz iskustva trebao iznositi 0,5. Međutim koeficijent zaduženosti trebao bi biti jednak ili manji od 0,5, dok koeficijent vlastitog financiranja treba biti jednak ili veći od 0,5.

$$2007. \quad KZ = \frac{12,681.597,89}{17,794.127,81} = 0,71$$

$$2008. \quad KVF = \frac{4,432.237,20}{15,949.417,17} = 0,28$$

$$2009. \quad KVF = \frac{5,112.529,92}{17,794.127,81} = 0,29$$

Vidimo da se financiranje iz vlastitoga kapitala u promatranom razdoblju smanjila sa prvotnih 36 % na 29 % što je negativna tendencija.

3. Koeficijent financiranja

Ovaj se pokazatelj nadovezuje na prethodna dva i stavlja u odnos ukupne obveze i glavnice.

Koeficijent financiranja pokazuje zaduženost tvrtke u odnosu na vrijednost vlasničke glavnice, odnosno osnovne odnose unutar financijske strukture ili strukture izvora imovine.

Odnos duga i glavnice daje istu informaciju kao i koeficijent zaduženosti samo se polazi od drugačijeg odnosa.

Iskustveno je saznanje da se trgovačko društvo ne bi smjelo zaduživati preko 50 % vlasničke glavnice. To znači da bi obveze i glavnica trebale biti u omjeru 1:1.

$$2007. \quad KF = \frac{7,742.363,10}{4,282.198,01} = 1,81$$

$$2008. \quad KF = \frac{11,517.179,97}{4,432.237,20} = 2,60$$

$$2009. \quad KF = \frac{12,681.579,89}{5,112.529,92} = 2,48$$

Vidimo da su ukupne obveze u prvom razdoblju bile 181 % veće od vlastitoga kapitala, dok se taj odnos u 2009. godini povećao na 248 %. Možemo jedino uočiti pozitivnu tendenciju u 2009. u odnosu na 2008. godinu.

4. Pokriće troškova kamata

To je koeficijent koji se dobije stavljanjem u odnos dobiti prije poreza i kamata. Ovaj se koeficijent računa na temelju podataka iz računa dobitka i gubitka.

Za pokriće troškova kamata ponajprije će biti zainteresirani kreditori. Na temelju toga pokazatelja moći će procijeniti sposobnost trgovačkog društva da im vrati glavnice duga i plati kamatu. Zato se računa koliko puta dobitak prije poreza iz kojeg se plaćaju kamate pokriva ukupnu svotu kamata koja se treba platiti.

Drugim riječima, pokriće troškova kamata pokazatelj je koji će nam reći je li ostvareni bruto dobitak dovoljan za podmirenje kamata. Ovaj bi pokazatelj trebao biti veći od 1. Ako je jednak 1, to upućuje na činjenicu da će dobitak prije oporezivanja biti nula i to je upozorenje kreditorima da

ulaze u veliki rizik nemogućnosti naplate svojih kamata.

Iz ovoga proizlazi da su kreditori sigurniji za naplatu svojih kamata što je koeficijent pokrića kamata veći od 1.

$$2007. \quad PTK = \frac{2,452.414,83}{260.039,05} = 7,43$$

$$2008. \quad PTK = \frac{422.370,32}{215.914,33} = 1,96$$

$$2009. \quad PTK = \frac{1,239.737,30}{379.547,29} = 3,27$$

Dobiveni pokazatelji govore da je stupanj pokrića kamata zadovoljavajući, ali se uočava negativna tendencija u njegovu kretanju.

Osim gornjeg zaključka, na temelju ovog pokazatelja vidimo i da je došlo do povećanja zaduženosti, jer je došlo do smanjenja pokrića troškova kamata, iako se i ovdje uočava pozitivna tendencija s 2009. na 2008. godinu.

6.3. Pokazatelji aktivnosti

1. Koeficijent obrta ukupne imovine

Stavljanjem u odnos ukupnog prihoda i ukupne imovine dobijemo ovaj pokazatelj. Ta se analiza kod nas naziva analiza obrtaja ukupne imovine premda se tu ne radi o stvarnom obrtaju imovine nego o koeficijentu koji govori koliko jedna novčana jedinica aktive stvara novčanih jedinica prihoda.

Za ovaj se koeficijent koriste podatci o prihodi- ma i podatci o aktivni iz bilance tekuće godine.

$$2007. \quad KOUI = \frac{12,377.662,18}{12,024.561,11} = 1,03$$

$$2008. \quad KOUI = \frac{25,158.508,40}{15,949.417,17} = 1,58$$

$$2009. \quad KOUI = \frac{32,296.484,00}{17,794.127,81} = 1,82$$

Po dobivenim rezultatima vidimo da se koeficijent povećava, što upućuje na smanjenje prosječnog trajanja obrta. Osim toga vidimo da jedna novčana jedinica aktive inicira stvaranje jedinica prihoda koje se povećavaju kroz promatrano razdoblje i upućuju na pozitivnu tendenciju.

2. Koeficijent obrta kratkotrajne imovine

Ovaj se pokazatelj dobije uspoređujući ukupni приход i kratkotrajnu imovinu.

$$2007. \quad KOKI = \frac{12,377.662,18}{5,146.292,91} = 2,41$$

$$2008. \quad KOKI = \frac{25,158.508,40}{8,298.643,85} = 3,03$$

$$2009. \quad KOKI = \frac{32,296.484,00}{8,898.228,18} = 3,63$$

I ovaj koeficijent ima pozitivnu tendenciju jer se smanjuje vrijeme trajanja obrta kratkotrajne imovine.

3. Koeficijent obrta potraživanja

Dobije se stavljanjem u odnos prihoda od prodaje i potraživanja.

$$2007. \quad KOP = \frac{8,699.429,67}{3,054.050,15} = 2,85$$

$$2008. \quad KOP = \frac{25,158.508,40}{6,954.073,68} = 3,60$$

$$2009. \quad KOP = \frac{31,148.045,97}{7,802.775,88} = 4,12$$

Vidimo da se gornji koeficijent povećava što znači da se skraćuje vrijeme naplate potraživanja.

4. Trajanje naplate potraživanja u danima

Da bismo ovo izračunali, koristit ćemo koeficijente obrta potraživanja dobivene u prethodnom slučaju tako da broj dana u godini dijelimo sa tim veličinama.

$$2007. \quad TN = \frac{365}{2,85} = 128,07$$

$$2008. \quad TN = \frac{365}{3,60} = 101,39$$

$$2009. \quad TN = \frac{365}{4,12} = 88,59$$

I u ovom primjeru vidimo da se prosječno vrijeme naplate potraživanja smanjuje sa prvotnih 128 na 88 dana.

6.4. Pokazatelji ekonomičnosti

1. Ekonomičnost ukupnog poslovanja

Svi se pokazatelji ekonomičnosti dobiju pomoću podataka iz računa dobiti i gubitka. Govore nam koliko se ostvari prihoda po jedinici rashoda. Prvi se koeficijent dobije kao odnos ukupnih prihoda i rashoda.

$$2007. \quad EU = \frac{12,377.662,18}{10,185.286,40} = 1,22$$

$$2008. \quad EU = \frac{25,158.508,40}{24,952.052,41} = 1,01$$

$$2009. \quad EU = \frac{32,296.484,00}{31,436.293,99} = 1,03$$

Primjećujemo da je za prvi period ekonomičnost poslovanja bila jako dobra. Zatim se u sljedećem razdoblju znatno smanjila da bi u trećem ponovno zabilježila rast.

2. Ekonomičnost poslovanja

Da bismo dobili ovaj pokazatelj, stavit ćemo u odnos prihode od prodaje s rashodima od prodaje.

$$2007. \quad EP = \frac{8,699.429,67}{9,455.176,58} = 0,92$$

$$2008. \quad EP = \frac{25,039.003,28}{24,663.640,21} = 1,02$$

$$2009. \quad EP = \frac{32,148.045,97}{31,056.746,70} = 1,04$$

Za razliku od prethodnog pokazatelja, vidimo da je ekonomičnost poslovanja u prvoj godini bila najniža, a u sljedećim je godinama zabilježila rast.

3. Ekonomičnost financiranja

Ovaj se pokazatelj izračunava kao odnos financijskih prihoda i financijskih rashoda.

$$2007. \quad EF = \frac{2,128.257,96}{260.039,05} = 8,18$$

$$2008. \quad EF = \frac{44.287,17}{215.914,33} = 0,21$$

$$2009. \quad EF = \frac{148.438,03}{379.547,29} = 0,39$$

Vidimo da je ekonomičnost financiranja bila vrlo visoka u prvoj godini, za razliku od ostalih dviju kada je drastično pala. Budući da je ekonomičnost poslovanja na zadovoljavajućoj razini, ekonomičnost ukupnog poslovanja za sva je razdoblja veća od jedan.

6.5. Pokazatelji profitabilnosti

1. Marža profita

Ovaj se pokazatelj računa iz podataka dobivenih iz bilance te računa dobitka i gubitka.

Marža profita ili profitna marža najčešće je upotrebljavana mjera profitabilnosti. Ona se izračunava kao odnos dobitka prije oporezivanja i prihoda. Ona pokazuje postotak ostvarenog profita prema ostvarenom prihodu u obračunskom razdoblju.

Marža profita može se računati i pojedinačno za pojedini posao.

Ostvarena profitna marža prije oporezivanja pokazuje koliko trgovačkom društvu ostaje prihoda za dobitak koji će tek biti oporezovan prema odredbama Zakona o porezu na dobitak.

Ovaj je pokazatelj jako dobar za usporedbe ukoliko se porezna politika često mijenja ili ako trgovačko društvo posluje u više država koje nemaju jednaku poreznu stopu poreza na dobit.

$$2007. \quad MP = \frac{2.423.622,31}{12.377.668,18} = 19,58\%$$

$$2008. \quad MP = \frac{365.953,52}{25.158.508,40} = 1,45\%$$

$$2009. \quad MP = \frac{1.059.840,01}{32.296.484,00} = 3,28\%$$

Ovdje uočavamo, kao i kod pokazatelja ekonomičnosti, da je u prvoj godini marža profita bila vrlo visoka, zatim je sljedeće godine došlo do velikog pada, da bi se u sljedećoj godini znatno popravila.

2. Rentabilnost imovine

Ovaj pokazatelj izražava odnos sume neto dobiti i kamata (operativnog dobitka) s imovinom. Kamate se koriste jer se odnose na korištenje tuđega kapitala. Operativni dobitak nastaje kao posljedica korištenja ukupnoga tuđeg i vlastitog kapitala.

Dobiveni postotci nam govore koliko je ostva-

reno jedinica operativnog dobitka na 100 investiranih novčanih jedinica u aktivu.

$$2007. \quad R = \frac{2.423.622,31}{2.024.561,11} = 20,16\%$$

$$2008. \quad R = \frac{365.953,52}{15.949.417,17} = 2,29\%$$

$$2009. \quad R = \frac{1.059.840,01}{17.794.127,81} = 5,96\%$$

Samo je u prvoj godini ovaj koeficijent bio visok. Smanjuje se sljedeće godine, a u sljedećem razdoblju doživljava rast.

3. Rentabilnost vlastitog kapitala

Dobit ćemo ga stavljanjem u odnos neto dobiti i glavnice.

$$2007. \quad RG = \frac{2.163.583,26}{4.282.198,01} = 50,52\%$$

$$2008. \quad RG = \frac{150.039,19}{4.432.237,20} = 3,38\%$$

$$2009. \quad RG = \frac{680.292,72}{5.112.529,92} = 13,31\%$$

Stope rentabilnosti vlastitoga kapitala pokazuju koliko se novčanih jedinica dobitka može rasporediti na rezerve, isplate dividendi ili poslovnih udjela i zadržani dobitak na 100 novčanih jedinica vlastitoga kapitala.

7. Zaključak

Na temelju provedene horizontalne i vertikalne analize te financijskih pokazatelja možemo zaključiti da je navedeno poduzeće u prvoj promatranoj poslovnoj godini zabilježilo najbolji financijski rezultat. Međutim on se temeljio na dobiti iz financijskih ulaganja, dok je rezultat iz poslovnih aktivnosti za tu godinu bio najlošiji. Koeficijent tekuće likvidnost na niskoj razini je iako pokazuje tendenciju rasta. Za razliku od njega pokazatelj financijske aktivnosti je kroz promatrano razdoblje došao na prihvatljivu razinu. Trajanje naplate potraživanja također se smanjuje iako je i dalje dosta dugačko, ali je donekle razumljivo s obzirom na to da je djelatnost kojom se tvrtka bavi građevinarstvo koje se financira iz proračuna.

LITERATURA

1. Crnković, Luka: „Organizacija i primjena računovodstva”, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek 2006.
2. Belak, Vinko: «Menadžersko računovodstvo», PRIF-PLUS, Zagreb, 1995.
3. Habek, Mladen; i ostali : «Temelji računovodstva i analitička knjigovodstva», PRIF-PLUS, Zagreb, 2004.
4. Popović, Žarko; Vitezić, Neda: «Revizija i analiza», Sveučilište u Rijeci, Zagreb, 2006.
5. Novak, Branko: «Odlučivanje u financijskom upravljanju», Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2002.
6. Brkanič, Vlado: «Optimizacija bilančne strukture», PRIF-PLUS, Zagreb, 2007.
7. Zakon o računovodstvu, Narodne Novine br. 109/07, Zagreb, 2007.

Berislav Boljek

Milan Stanić

Sanja Knežević

VERTICAL AND HORIZONTAL FINANCIAL STATEMENT ANALYSIS

ABSTRACT

Financial statement analysis can be described as a process of applying various analytical tools and techniques by which these data are transformed into useful pieces of information used by management functions. First and foremost, financial management has to conduct financial analysis in order to make plans for the future based on results achieved in prior periods.

Keywords: Closing balance sheet, profit and loss account, financial analysis